

Homoniemen

Learning is making sense of the world. Teaching is helping to learn.

Fons Vernooij

In nummer 3 van Factor D schreef Wim van Kleef een stukje over synoniemen. Terecht merkt hij op dat dit verwarring oproept bij leerlingen. Tegelijk geeft hij aan dat slordig woordgebruik ook problemen geeft, maar dat homoniemen in de vakken Economie en M&O nauwelijks voorkomen.

Echter, kijk eens naar het woord ‘Economie’, zoals dat in de krant en op televisie gebruikelijk is. Het schoolvak Economie beslaat allemaal onderwerpen die in de Economiebijlage van een krant niet voorkomen, terwijl de bijlage Economie van alles bevat dat thuis hoort in het vak Management & Organisatie. Homoniemen spelen wel degelijk een grote rol, maar het is onze vaardigheid in het interpreteren van woorden in hun context die ervoor zorgt dat we niet in de gaten hebben dat het homoniemen zijn. Die onbewuste kennis veroorzaakt verwarring bij de leerlingen.

Management & Organisatie

Wim van Kleef neemt in zijn artikel in een tabel op dat hij bij Management en Organisatie geen homoniemen heeft gevonden. Maar hij beseft niet dat de termen ‘management’ en ‘organisatie’ zelf al beide tot de homoniemen behoren. Het ‘management’ is enerzijds de activiteit om een bedrijf aan te sturen en anderzijds bestaat het management uit de mensen die de aansturing uitoefenen. En bij ‘organisatie’ kun je denken aan een instelling of dienst die maatschappelijk opereert, maar ook aan de organisatie van een project of activiteit, dus aan het organiseren van iets.

Binnen M&O bestaat het onderdeel marketing. Zoals de naam al zegt, gaat het over de studie en beïnvloeding van de markt. Maar wat verstaat men bij marketing onder markt? Alleen de vraagzijde! Marketeers maken zelf deel uit van de aanbodzijde en dus slaan ze die gemakshalve over in hun definitie van markt. Zij praten over een markt in abstracto. Tegelijk beschouwen klanten die naar de markt gaan, de vragers dus, zich niet als deel van de markt. Zij gaan ‘naar’ de markt en verstaan onder markt het geheel van aanbieders. Toch gaat het bij de kraampjes wel degelijk over een markt met vragers en aanbieders. Maar dan een concrete markt en geen abstract geheel van vraag en aanbod.

Algemene economie

Voor de begrippen vraag en aanbod, moeten we bij de algemene economie zijn. Maar wat is het aanbod precies? Bij consumptiegoederen gaat het over de artikelen die mensen te koop aanbieden, maar die zij nog niet verkocht hebben. En vraag gaat over goederen die je nog niet hebt, maar wel wilt hebben. Logisch toch? Maar hoe zit het dan met het ‘arbeidsaanbod’? Zoals Van Kleef terecht opmerkt is dat een synoniem voor ‘beroepsbevolking’, dus alle mensen die beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt ongeacht of zij een baan hebben of niet. Een homoniem dus, want er is niemand die het aanbod van consumptiegoederen omschrijft als het aantal goederen dat te koop is of reeds gekocht is in het verleden.

Nog opvallender is het dat bij vraag en aanbod van geld, het aanbod van geld gedefinieerd is als al het geld dat in handen is van het publiek (bedrijven en gezinnen). Daar gaat het dus om de geldhoeveelheid die al in roulatie is, los van de hoeveelheid geld die de banken in de aanbieding hebben. De geldvraag bestaat uit liquide middelen die het publiek in handen heeft vanwege diverse motieven, zoals het transactiemotief en het oppotmotief. Het gaat dus niet om de vraag naar geld dat men niet heeft, maar alleen het geld dat het publiek al in handen heeft. En het aanbod van geld is geld is precies gelijk aan het geld dat men al in handen heeft. Dat is dus de derde betekenis van de termen ‘vraag’ en ‘aanbod’.

Trouwens de geldmarkt gaat helemaal niet over geld. Geld, zo is het net omschreven, bestaat uit betaalmiddelen in handen van het publiek, dus bedrijven en gezinnen. Maar de marktpartijen op de geldmarkt zijn vooral banken en overheidsinstellingen, naast natuurlijk bedrijven zoals verzekeringsmaatschappijen die bankierswerk verzetten. De geldmarkt gaat niet over geld, maar over liquide middelen, in het bijzonder primaire en secundaire liquiditeiten. En internationaal geldt hetzelfde. Als een bank over de overheid ‘geld’ leent aan Griekenland, dan is ‘geld’ alleen ‘geld’ als je accepteert dat dit woord een homoniem is.

Taalvaardigheid

Staan synoniemen en homoniemen het leren in de weg? Ja en nee. *Ja*, want ze leveren verwarring op en het zou prachtig zijn als elk woord slechts één duidelijke betekenis had en als omgekeerd, elk concept met

slechts een term zou worden aangeduid. *Nee*, want homoniemen en synoniemen zijn een vast onderdeel van onze taal. De woordenboeken staan er vol van op elk gebied. De kunst is dan ook om onderwijs bewust te richten op het omgaan met homoniemen en synoniemen. Het bijbrengen van taalvaardigheid is een onderdeel van de lestaak die een docent heeft

Verwarring ontstaat alleen als de docent de indruk wekt dat termen eenduidig gedefinieerd zijn, terwijl ze in feite in gebruik zijn als homoniem en/of synoniem. De schijn van die eenduidigheid blijft in stand omdat elke docent vanuit zijn eigen vakgebied denkt en handelt. Die context is een veilige haven voor de docent, maar een bron van verwarring voor leerlingen die uur na uur een ander vak volgen. Bij het vak economie is het mogelijk dat bedrijven bij volledige concurrentie 'in de long run' zonder winst kunnen voortbestaan. Bij M&O is dat ondenkbaar. Bedrijven moeten winst maken om hun aandeelhouders dividend uit te keren. In feite is het woord 'winst' hier een homoniem, omdat de micro-economie de beloning van de ondernemer voor zijn arbeid en kapitaal als 'opportunity costs' meerekent, terwijl de bedrijfseconomie dat niet doet.

Winstberekening en bedrijfsresultaat

Vraag een econoom wat winst is en hij zal zeggen: opbrengst min kosten ($TW = TO - TK$). Maar wat als de kosten groter zijn dan de opbrengst? Dan is er een negatieve winst. Aha, dus elke onderneming maakt winst? Dat is waar ze naar streven, dus ze hoeven zich nergens zorgen om te maken. Ze maken altijd winst, positief of negatief. Feitelijk is winst dus een homoniem. Het is een positief bedrijfsresultaat, maar het is ook het bedrijfsresultaat voordat is berekend of het positief of negatief is. En bij de break-even analyse? Daar is de winst 0, maar dat is geen positief en geen negatief resultaat. Nog een definitie van winst. Bedrijfsresultaat is dus beter en de formule voor micro-economie zou moeten luiden: $TB = TO - TK$. Wat is daar op tegen?

En bedrijfsresultaat, wat is dat? Bij de kostencalculatie kan het gaan om de winst voor de beloning van het eigen vermogen, zoals bij de externe verslaglegging gebruikelijk is. Maar bij de interne verslaglegging kan er wel degelijk een redelijk rendement op het eigen vermogen is meegerekend. Zodoende is het bedrijfsresultaat het bedrag dat overblijft na de beloning van het totale vermogen. Maar bij de financiering? Daar wil men de RTV berekenen en dus is het bedrijfsresultaat het bedrag dat beschikbaar is om het gehele vermogen een vergoeding te geven en het restant in het bedrijf te houden. Homoniemen bestaan volop, omdat elk jargon zijn eigen taalgewoonten en gebruiken heeft.

Variabele kosten

Als laatste voorbeeld wil ik het begrip 'variabele kosten' noemen. Ik heb gezien dat leerlingen in 4 vwo in een proefwerkweek bij drie vakken die term tegen kwamen en dat er drie maal een andere betekenis aan werd toegekend. Bij M&O ging het om de kosten van een handelaar voor zover die afhankelijk waren van de afzet. De inkoopprijs viel daarbij niet onder de kosten, want een handelaar berekent eerst zijn brutowinst en haalt dan de kosten eraf om de nettowinst te berekenen. Bij micro-economie gaat het om alle bedragen die samenhangen met de afzet, dus ook de inkoopprijs. Daar kennen ze ook de termen nettowinst en brutowinst niet. Bij wiskunde werd echter alleen de inkoopprijs als variabele kosten gezien. Dat maakt het simpeler en overzichtelijker en bovendien ging het erom dat de leerlingen konden differentiëren.

Schoolvakken

"Welke synoniemen en homoniemen komen zoal voor in de schoolvakken economie en m&o?" zo vraagt Van Kleef zich af. Maar wat is een schoolvak? Is dat het examenprogramma waar een programma is vastgesteld? Zijn dat de leerboeken waar auteurs hun eigen interpretatie geven aan het examenprogramma? Is dat de examentraditie die ook weer een eigen weg kan gaan? Zijn dat de docenten die vanuit hun eigen vak-kennis hun eigen beeld oproepen van het vak dat zij geven? Zijn dat de leerlingen die manmoedig proberen om uit de massa van termen en definities hun eigen interpretatie op te bouwen? Leerlingen brengen consistentie aan waar die niet bestaat, omdat zij ervan uit gaan dat een vak een samenhangend geheel is. In feite schrijven zij hun eigen schoolvak, omdat zij wanhopig proberen te begrijpen waar het allemaal over gaat.

Meer informatie over deze materie:

Bedrijfseconomische-begrippen.nl (Homoniemen, synoniemen, misconcepties, anglicismen en afkortingen)

Bedrijfseconomische-modellen.nl

Vakdidactiek-bedrijfseconomie.nl